

Облік і оподаткування

УДК 657:631.1

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17488411>

**Удосконалення підходів до обліку та контролю біологічних активів
рослинництва в повоєнних умовах**

Василішин Станіслав Ігорович

д.е.н., професор, провідний науковий співробітник

відділу обліку та оподаткування,

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»;

директор Інституту обліку і фінансів НААН;

03127, Україна, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10

e-mail: vasylishynstanislav@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5023-9878>

Нежид Юлія Степанівна

доктор філософії з менеджменту, старший науковий співробітник

відділу обліку та оподаткування,

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»;

науковий співробітник Інституту обліку і фінансів НААН;

03127, Україна, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10

e-mail: nezhidjulia13@gmail.com,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2807-0687>

Прийнято: 14.10.2025 | Опубліковано: 30.10.2025

Анотація: Метою статті є оцінка проблем та удосконалення обліково-контрольного забезпечення управління біологічними активами рослинництва в умовах повоєнних викликів в Україні, яке створює основу формування

достовірної, релевантної та своєчасної інформації для прийняття управлінських рішень в аграрному секторі. **Методи.** У процесі дослідження використано методи системного та комплексного підходу, аналізу і синтезу, порівняльного аналізу, узагальнення та графічного моделювання для побудови адаптивної системи обліково-контрольного забезпечення управління біологічними активами рослинництва. **Результати.** Встановлено, що повномасштабна війна в Україні істотно загострила проблеми ідентифікації, оцінки та облікового відображення біологічних активів рослинництва. Доведено, що традиційні методи визначення справедливої вартості не забезпечують належного рівня достовірності інформації через відсутність активних ринків, руйнування інфраструктури та обмеженість даних. Запропоновано адаптивну систему обліково-контрольного забезпечення управління біологічними активами рослинництва, що інтегрує підсистеми обліку, аналізу та контролю в єдину інформаційну оболонку агробізнесу. Система спрямована на забезпечення безперервності інформаційних потоків, підвищення об'єктивності оцінки справедливої вартості, зміцнення контролю за процесами відновлення активів та підтримку прийняття управлінських рішень у повоєнний період. **Висновки.** Розроблена адаптивна система сприяє підвищенню прозорості облікової інформації, достовірності оцінок і ефективності управління біологічними активами рослинництва в умовах нестабільності та ризиків. Її впровадження забезпечує методологічну основу для відновлення та сталого розвитку аграрного виробництва. Перспективи подальших досліджень полягають у вдосконаленні алгоритмів оцінки біологічних активів і розвитку цифрових інструментів адаптивного обліково-аналітичного середовища аграрного сектору.

Ключові слова: біологічні активи, рослинництво, сільськогосподарське виробництво, аграрний сектор економіки, повоєнні виклики, облік, оцінка, контроль, справедлива вартість, МСБО 41 «Сільське господарство», НП(С)БО 30 «Біологічні активи».

Improving Approaches to Accounting and Control of Biological Assets of Crop Production in Post-War Conditions

Stanislav Vasylishyn

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Leading Researcher at the Accounting and Taxation Department,
NSC “Institute of Agrarian Economics”;
Director, Institute of Accounting and Finance of the NAAS;
03127, Ukraine, Kyiv, 10 Heroiv Oborony Street
e-mail: vasylishynstanislav@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5023-9878>

Yuliia Nezhyd

Doctor of Philosophy in Management,
Senior Researcher at the Department of Accounting and Taxation,
National Scientific Centre “Institute of Agrarian Economics”;
Research Fellow, Institute of Accounting and Finance of the NAAS;
03127, Ukraine, Kyiv, 10 Heroiv Oborony Street,
e-mail: nezhidjulia13@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2807-0687>

Abstract: The purpose of the article is to assess the problems and improve the accounting and control support for the management of biological assets in crop production in the context of post-war challenges in Ukraine, which creates the basis for the formation of reliable, relevant and timely information for management decision-making in the agricultural sector. **Methods.** The research applies methods of a systemic and integrated approach, analysis and synthesis, comparative analysis, generalization, and graphical modeling to construct an adaptive system of accounting and control support for managing biological assets in crop production. **Results.** It was established

that the full-scale war in Ukraine has significantly exacerbated the problems of identification, valuation, and accounting representation of biological assets, particularly long-term ones. It is proven that traditional methods for determining fair value do not provide a sufficient level of reliability of information due to the absence of active markets, destruction of infrastructure, and data limitations. An adaptive system of accounting and control support for managing biological assets in crop production is proposed, integrating the subsystems of accounting, analysis, and control into a unified informational framework of agribusiness. The system is aimed at ensuring the continuity of information flows, enhancing the objectivity of fair value assessment, strengthening control over asset restoration processes, and supporting managerial decision-making in the post-war period. **Conclusions.** The developed adaptive system contributes to improving the transparency of accounting information, the reliability of valuations, and the efficiency of managing biological assets under conditions of instability and risk. Its implementation provides a methodological foundation for the recovery and sustainable development of agricultural production. The prospects for further research lie in improving the algorithms for the valuation of biological assets and developing digital tools for the adaptive accounting and analytical environment of the agricultural sector.

Keywords: biological assets, crop production, agricultural output, agrarian sector of the economy, post-war challenges, accounting, valuation, control, fair value, IAS 41 Agriculture, NAS 30 Biological Assets.

Постановка проблеми. Сучасні умови функціонування аграрного сектору України характеризуються високою невизначеністю, спричиненою повномасштабною війною, що призвела до знищення посівів, садів, виноградників, деградації та мінування земель, унаслідок чого біологічні активи, як ключовий ресурс сільськогосподарського виробництва, зазнають значних втрат. У таких умовах традиційні підходи до обліку та оцінки біологічних активів не забезпечують формування повної та достовірної інформації для ефективного

управління. Нагальною проблемою стає адаптація системи обліку, аналізу та контролю до нових реалій, що передбачає не лише фіксацію втрат і витрат на відновлення, але й удосконалення підходів до оцінки вартості біологічних активів в умовах значних руйнування та обмеженого доступу до активу та ускладнення його контролю. Особливої актуальності набуває питання формування обліково-контрольного забезпечення, яке дозволяє агропідприємствам приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо відновлення виробництва, оптимізації витрат і стратегічного планування в повоєнний період.

Таким чином, удосконалення підходів до обліку, оцінки й контролю біологічних активів в умовах повоєнних викликів є необхідною умовою підвищення прозорості облікової інформації, зміцнення фінансової стійкості аграрних підприємств та забезпечення їх розвитку у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні та практичні питання щодо удосконалення підходів до обліку, оцінки та контролю біологічних активів займають важливе місце у наукових дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Згідно з дослідженнями низки зарубіжних науковців облік біологічних активів у аграрному секторі є складним через непередбачуваність біологічних факторів, що впливають на трансформацію та зростання активів [1–3]. Науковці Т. Добрунік, Р. Волчек та В. Кубік визначають, що «домінантною особливістю аграрного виробництва є наявність та використання біологічних активів як специфічної складової його ресурсного потенціалу» [4]. Поглиблене методологічне бачення представлено у роботах Т. Шепель та Й. Наркієвич (*J. Narkiewicz*), які розглядають облік біологічних активів як динамічний процес – від моменту формування до ліквідації, наголошуючи на необхідності відображення біотрансформації активів у всіх етапах їх життєвого циклу [5]. Це положення є ключовим для побудови сучасних моделей оцінювання, орієнтованих на реальну економічну користь. Дослідники Г. Грищук, Є. Калюга, Н. Купріна, В. Бабенко та А. Кашперська концентруються

на контролі собівартості поточних біологічних активів рослинництва, пропонуючи деталізацію витрат і посилення внутрішнього контролю, що підвищує точність оцінки та управлінські можливості [6]. Дослідження О. Кравченко узагальнює національний і європейський досвід обліку та оподаткування біологічних активів, виявляючи спільні проблеми застосування справедливої вартості й підкреслюючи значення дотримання вимог МСБО 41 для підвищення достовірності звітності та інвестиційної привабливості аграрних підприємств [7]. О. Гаврик обґрунтовує, що запровадження МСБО 41 «Сільське господарство» є ключовою передумовою формування достовірної системи обліку біологічних активів, адже оцінка за справедливою вартістю, на відміну від історичної собівартості, забезпечує більш об'єктивне відображення результатів біотрансформації, сприяє залученню інвестицій та підвищує конкурентоспроможність аграрних підприємств [8].

У свою чергу науковець О. Пристемський дослідив методи оцінки та порядок визначення справедливої вартості біологічних активів і сільськогосподарської продукції, акцентуючи, що відсутність активного ринку в Україні ускладнює застосування підходу справедливої вартості, тому доцільним є використання комбінованої системи оцінювання, що підвищує достовірність облікової інформації та її придатність для управлінських рішень [9]. Водночас науковці В. Маргасова, Н. Вдовенко та І. Марченко акцентують увагу на галузевих особливостях обліку та необхідності інтеграції методичних підходів до контролю біобезпеки, формування активів і регулювання товарообмінних процесів, що є важливим доповненням до класичних бухгалтерських практик під час обліку біологічних активів рослинництва [10, с. 213]. У цьому контексті заслуговує на увагу праця Я. Іщенко та Я. Сергєєва, у якій науковці пропонують удосконалену класифікацію біологічних активів, яка враховує їх екосистемну природу, зокрема виділення земель сільськогосподарського призначення як окремого виду біологічних активів, що має стратегічне значення для сталого розвитку аграрного сектору [11].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Систематизація наукових підходів свідчить, що, питання адаптації методів оцінки та обліку біологічних активів до умов воєнної нестабільності залишаються недостатньо дослідженими. Це актуалізує необхідність формування концептуальної основи обліково-контрольного забезпечення, здатної забезпечити достовірність, гнучкість і аналітичну інтегрованість облікової інформації для ефективного управління аграрними підприємствами.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Метою дослідження є оцінка проблем та удосконалення обліково-контрольного забезпечення управління біологічними активами рослинництва в умовах повоєнних викликів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У результаті повномасштабних військових дій аграрний сектор економіки України зазнав значних втрат, що проявляються не лише у фізичному знищенні чи пошкодженні матеріальних ресурсів, а й у втраті потенційних економічних вигід. Представлені у табл. 1 дані свідчать, що станом на листопад 2024 р. загальний обсяг прямих втрат агропромислового комплексу перевищив 10 млрд дол. США.

Таблиця 1

Оцінка прямих збитків агропромислового комплексу
станом на листопад 2024 р.

Види втрат	Зруйновано	Пошкоджено	Оцінка втрат, млрд дол США
Сільськогосподарська техніка, од.	130603	50521	5,8
Зерносховища, ємність, тис. т	11351	3341	1,8
Тварини (в т. ч. птахи та риби), тис. голів	1899	11963	0,2
Бджолосім'ї, од.	86902	192526	0,03
Багаторічні культури, га	16364	-	0,4
Знищені та вкрадені фактори виробництва, т	135993	-	0,1
Знищена та вкрадена готова сільськогосподарська продукція, т	4037542	-	1,9
Об'єкти аквакультури та рибальства, од.	228	-	0,03
Всього	X	X	10,3

Джерело: сформовано авторами на основі [12].

Найбільш відчутними для галузі є руйнування технічних засобів, знищення запасів готової продукції, а також втрата біологічних активів, що суттєво ускладнює процес відновлення виробництва в повоєнний період.

Систематизація наявних даних про втрати підкреслює важливість належної ідентифікації та об'єктивної оцінки біологічних активів, оскільки їхнє коректне відображення у фінансовій звітності визначає достовірність оцінки економічних наслідків воєнних подій. Відтак одним із ключових питань організації обліку в рослинництві є визначення сутності біологічних активів і методологічних підходів до їх оцінки, закріплених у міжнародних та національних стандартах.

Згідно з МСБО (IAS) 41 «Сільське господарство», біологічний актив визначається як жива тварина або жива рослина [13]. У стандарті підкреслюється, що характерною ознакою біологічних активів є їх здатність до біологічної трансформації (зростання, відтворення, деградація), що безпосередньо впливає на вартість активу та формує майбутні економічні вигоди. Відповідно до вимог МСБО (IAS) 41, суб'єкт господарювання повинен визнавати біологічний актив або сільськогосподарську продукцію лише за умови одночасного дотримання трьох критеріїв: підприємство контролює актив у результаті минулих подій; існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигід, пов'язаних з цим активом; справедливую вартість або собівартість активу можна достовірно оцінити [13].

НП(С)БО 30 «Біологічні активи» визначає, що біологічний актив – це жива тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи [14]. У національному стандарті акцент робиться на тому, що економічні вигоди можуть виникати як у вигляді сільськогосподарської продукції, так і внаслідок приросту вартості самого біологічного активу.

У практиці бухгалтерського обліку біологічні активи поділяються на поточні та довгострокові, що зумовлено відмінностями у тривалості їх

використання та отриманні економічних вигід. Така класифікація є важливою для формування достовірної інформації у фінансовій звітності та прийняття управлінських рішень у сфері агробізнесу.

Поточні біологічні активи – це біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі [15]. У рослинництві до них належать: зернові культури, овочеві культури, технічні культури, кормові культури, розсадники.

Довгострокові біологічні активи – це біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що перевищує 12 місяців. До цієї групи відносять штучні багаторічні насадження: плодово-ягідні насадження всіх видів (дерева, чагарники, кущі тощо); виноградники; багаторічні насадження ботанічних садів та інших науково-дослідних установ та навчальних закладів для наукових цілей та інші штучні багаторічні насадження; сади дерева в лісі (лісовий масив) [15].

Відповідно до вимог чинних нормативно-правових актів, ключовою особливістю обліку біологічних активів є використання справедливої вартості при їх оцінюванні як на дату балансу, так і під час первісного визнання сільськогосподарської продукції. У випадку довгострокових біологічних активів рослинництва, коли визначення справедливої вартості є неможливим, їх оцінка та облік здійснюються відповідно до положень НП(С)БО 7 «Основні засоби» [16].

Низка наукових досліджень підтверджують, що застосування справедливої вартості відіграє важливу роль у забезпеченні достовірного відображення діяльності аграрного бізнесу та дотриманні ключових принципів оцінювання як складової методу бухгалтерського обліку. На думку Л.Г. Ловінської, сильною стороною справедливої вартості є «те, що її використання створює умови для об'єктивного оцінювання майбутніх грошових потоків, забезпечення

порівнянності активів, придбаних у різний час. Слабкою стороною справедливої вартості є її умовний характер, адже вона визначається не за реальною господарською операцією і не підтверджена документально. Крім того, вона певною мірою «сприяє» порушенню принципу обачності, дотримання якого вимагається при складанні фінансової звітності» [17, с. 66].

За визначенням професора Є.В. Калюги, «оцінка біологічних активів у бухгалтерській (фінансовій) звітності за справедливою вартістю дозволить реально оцінити фінансовий стан та платоспроможність сільськогосподарських суб'єктів господарювання. Водночас створюються умови для більш обґрунтованого аналізу ресурсного потенціалу та ефективного управління фінансово-господарською діяльністю сільськогосподарських підприємств у тимчасовому і просторовому аспектах» [18, с. 19].

Практика застосування положень МСБО (IAS) 41 та НП(С)БО 30 засвідчує наявність суттєвих проблем у процесі справедливої оцінки біологічних активів і сільськогосподарської продукції. Як підкреслює академік В.М. Жук, основні недоліки полягають у «відсутності прозорого ринку, оперативного доступу до інформації та, головне, у браку чіткої методології застосування оцінки активів за справедливою вартістю в українських реаліях» [19, с. 75].

Незважаючи на нормативне закріплення вимог МСБО (IAS) 41 та НП(С)БО 30, практика підтверджує, що якщо у мирний час методичні та практичні проблеми здебільшого зводяться до обмеженості ринкової інформації та складності вибору адекватного методу оцінки, то в умовах війни ці проблеми набувають особливої гостроти. Руйнування інфраструктури, втрата контролю, зниження урожайності та обмежений доступ до об'єктивних ринкових показників істотно ускладнюють дотримання базових критеріїв визнання біологічних активів. У цьому контексті доцільно деталізувати проблемні аспекти застосування зазначених критеріїв у сучасних умовах (табл. 2).

Таблиця 2

Проблемні аспекти дотримання критеріїв визнання біологічних активів
рослинництва в умовах воєнного стану

Критерій визнання (МСБО (IAS) 41, НП(С)БО 30)	Зміст критерію	Ускладнення в умовах воєнних викликів
Контроль над активом	Суб'єкт господарювання контролює актив у результаті минулих подій	Втрата можливості обробляти земельні ділянки через окупацію або мінування; руйнування або пошкодження багаторічних насаджень (сади, виноградники) унаслідок обстрілів, пожеж, бомбардувань тощо
Імовірність отримання економічних вигод	Очікування майбутніх економічних вигід від використання біологічного активу	Значне зниження урожайності через пошкодження ґрунтів і забруднення важкими металами; ризики втрати врожаю через обстріли, пожежі, відсутність доступу до елеваторів та складів; втрата перспективи багаторічних економічних вигід через загибель дерев чи виноградних кущів; зменшення тривалості продуктивного періоду насаджень тощо
Достовірність оцінки	Можливість достовірного визначення справедливої вартості активу	Відсутність ринкової інформації для формування справедливої вартості; складнощі з фіксацією стану посівів і багаторічних насаджень у зоні бойових дій; ризик знецінення продукції через логістичні бар'єри; ускладнене прогнозування майбутньої урожайності та строків відновлення продуктивності тощо

Джерело: сформовано авторами на основі [13, 14].

Як видно з наведених даних табл. 2, воєнні виклики істотно ускладнюють дотримання базових критеріїв визнання біологічних активів, що безпосередньо впливає на можливості їх об'єктивного оцінювання. У таких умовах навіть використання методичних підходів до визначення справедливої вартості не завжди забезпечує достовірність та порівнянність облікової інформації. Застосування останніх ринкових цін, показників аналогічних активів чи додаткових індикаторів нерідко призводить до суттєвих розбіжностей у результатах оцінки, особливо щодо довгострокових біологічних активів, для яких активні ринки практично відсутні. Це зумовлює необхідність залучення альтернативних методів, що, у свою чергу, підвищує рівень суб'єктивності та

ризиків у процесі формування справедливої вартості. З огляду на це, доцільним є аналіз потенційних ризиків і проблем у застосуванні різних методів визначення справедливої вартості довгострокових біологічних активів рослинництва (табл. 3).

Таблиця 3

Потенційні ризики та складність застосування методів визначення справедливої вартості біологічних активів рослинництва

Метод	Суть методу	Потенційні ризики та складність застосування
Метод аналізу контрактів	Для визначення ціни аналізують цінові пропозиції постійних контрагентів (покупців та заготівельних організацій) на біологічні активи, які оцінюють, і ціни підприємств регіону, що продають подібні біологічні активи	Контракти можуть бути розірвані або не виконані через воєнні дії; висока ймовірність недостовірності цінових умов у нестабільних ринках; обмежена кількість актуальних контрактів у постраждалих від війни регіонах
Метод аналогів	Справедливу вартість установлюють, зважаючи на ринкові ціни на подібні біологічні активи, скориговані з урахуванням індивідуальних характеристик, особливостей або ступеня завершеності біологічних перетворень активу, для якого визначають справедливу вартість	Відсутність репрезентативних аналогів у регіонах активних бойових дій; складність у врахуванні різниць у ґрунтово-кліматичних умовах, віці насаджень; можливе викривлення результатів через недостатність відкритої інформації
Метод дисконтування	Розрахунок вартості на основі прогнозованих грошових потоків від використання активів, з урахуванням ставки дисконту	Висока залежність від припущень щодо врожайності, цін і витрат; нестабільність макроекономічного середовища робить прогнозування ненадійним; складність визначення ставки дисконту, що враховує воєнні ризики
Метод останніх цін	Справедливу вартість на дату балансу встановлюють за останньою ринковою ціною операції з такими активами (за умови відсутності суттєвих негативних змін у технологічному, ринковому, економічному або правовому середовищі, у якому діє підприємство)	Відсутність активного ринку в багатьох регіонах; різкі коливання цін через блокаду експорту, інфляцію, логістичні проблеми; дані можуть швидко втратити актуальність в умовах війни
Метод додаткових показників	Передбачає використання системи непрямих даних та індикаторів, що дозволяють визначити справедливу	Неоднорідність і фрагментарність даних; висока суб'єктивність експертних

	вартість довгострокових біологічних активів у випадках, коли відсутня можливість застосувати інші методи	оцінок; труднощі інтеграції різних джерел інформації.
--	--	---

Джерело: розроблено авторами на основі [14].

Таким чином, кожен із наведених методів визначення справедливої вартості біологічних активів рослинництва має як переваги, так і суттєві обмеження. Вибір конкретного методу залежить від наявності інформаційної бази, рівня розвитку ринку, доступності аналітичних інструментів та можливості залучення незалежних експертів. Водночас наявні методи оцінювання не враховують комплексність відновлювальних процесів і вплив зовнішніх ризиків, що обмежує їх застосування в умовах воєнної та післявоєнної нестабільності.

У відповідь на ці виклики науковцями ННЦ «Інститут аграрної економіки» розроблено Методичні рекомендації з фіксування прямої шкоди, завданої сільськогосподарським підприємствам внаслідок збройної агресії російської федерації, у яких визначено підходи до фіксування, документування та формування доказової бази фактів прямих втрат (шкоди), спричинених руйнуванням, втратою чи частковим пошкодженням майна, а також до оприлюднення відповідної інформації, зокрема на офіційних державних інтернет-ресурсах [20]. В основі даних рекомендацій – пооб'єктна оцінка шкоди та збитків, яка базується на поєднанні застосування експертного та бухгалтерського підходів у практиці оцінки втрат підприємств від війни. Також рекомендації містять пропозиції щодо «розрахунку непрямих збитків від повної втрати продуктивності біологічних активів рослинництва» (табл. 2.2.1); «непрямих збитків від часткової втрати продуктивності біологічних активів рослинництва» (табл. 2.2.2); «непрямих збитків від повної втрати продуктивності біологічних активів тваринництва» (табл. 3.2.1) та «непрямих збитків від часткової втрати продуктивності біологічних активів тваринництва» (табл. 3.2.2). Рекомендаціями пропонується удосконалена форма Акту огляду об'єктів,

на яких не проводиться виробництво або втрачена їх продуктивність у зв'язку з воєнними діями (додаток 1) [20].

Це актуалізує потребу в розробці адаптивної системи обліково-контрольного забезпечення управління біологічними активами рослинництва в умовах повоєнних викликів в Україні (рис. 1). Запропонована система є інтегрованим інформаційно-аналітичним простором, що забезпечує взаємодію трьох ключових підсистем – обліку, аналізу та контролю, створюючи основу для формування достовірних і своєчасних даних, необхідних для ефективного управління біологічними активами рослинництва.

Інформаційна оболонка агробізнесу, що становить ядро системи, акумулює внутрішні та зовнішні фінансові та нефінансові інформаційні потоки, інтегруючи нормативно-правове, економічне, технологічне й екологічне середовище діяльності аграрного підприємства. Підсистема обліку забезпечує ідентифікацію, оцінку та відображення даних про стан, втрати й відновлення біологічних активів з урахуванням повоєнних ризиків. У її межах формується адаптивна облікова політика та впроваджується цифрова система реєстрації, що інтегрує бухгалтерські й геопросторові дані. Підсистема аналізу виконує функції інтерпретації, прогнозування та оцінювання ефективності використання й відновлення біологічних активів. Вона трансформує облікову інформацію у систему аналітичних індикаторів, на основі яких формуються рекомендації для управлінських рішень. Підсистема контролю забезпечує перевірку достовірності та законності облікових і аналітичних даних, а також контроль за ефективністю використання ресурсів у процесі відновлення біологічних активів. Результатом функціонування системи є комплекс управлінських рішень ключових стейкхолдерів (економічних, адміністративних, технологічних, екологічних і соціальних), спрямованих на адаптивне управління процесами відновлення, збереження та ефективного використання біологічних активів рослинництва.

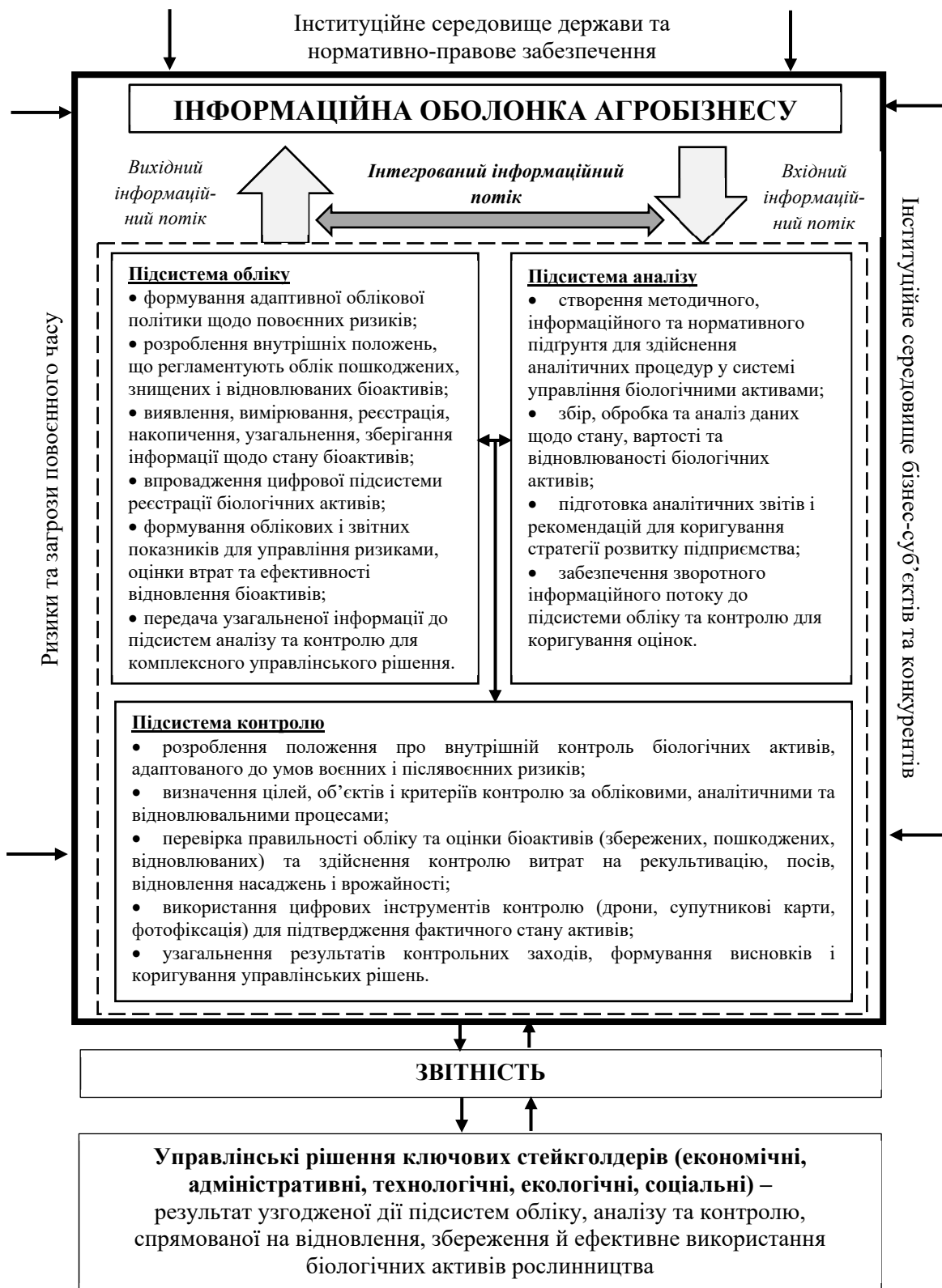

Рис. 1. Адаптивна система обліково-контрольного забезпечення управління біологічними активами рослинництва в умовах повоєнних викликів

Джерело: розроблено авторами.

Висновки. Проведене дослідження дозволило встановити, що повоєнні виклики істотно загострили проблеми ідентифікації, оцінки, контролю та облікового відображення біологічних активів рослинництва в аграрному секторі економіки. З'ясовано, що традиційні методи визначення справедливої вартості не в повній мірі забезпечують належного рівня достовірності й порівнянності інформації в умовах зруйнованої інфраструктури, часткової відсутності активних ринків і обмеженості даних, що підвищує суб'єктивність оцінок і ризику викривлення фінансової звітності аграрних підприємств.

У статті запропоновано адаптивну систему обліково-контрольного забезпечення управління біологічними активами рослинництва в умовах повоєнних викликів в Україні, побудовану на основі інтеграції підсистем обліку, аналізу та контролю. Запропонована система формує концептуальне уявлення про єдину інформаційну оболонку агробізнесу, яка забезпечує безперервність інформаційних потоків, достовірність облікових оцінок, аналітичне обґрунтування управлінських рішень і зворотний зв'язок між рівнями управління. Її впровадження дозволяє мінімізувати ризики втрати даних, підвищити об'єктивність оцінки справедливої вартості біологічних активів, посилити контроль за процесами їх відновлення та забезпечити адаптивність системи управління до динамічних змін зовнішнього середовища.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленні методологічних засад побудови адаптивних інформаційно-аналітичних систем в аграрному секторі, спрямованих на інтеграцію цифрових технологій у процеси оцінки, обліку та контролю біологічних активів.

Список використаних джерел

1. Arias-Pérez M., Toscano-Morales C., Barreno-Córdova C. Biological Assets in Agricultural Accounting: A Systematic Review of the Application of IAS 41. *Journal of Risk and Financial Management*. 2025. Vol. 18(7). URL: <https://doi.org/10.3390/jrfm18070380>

2. Zlati M., Mirica C. Biological assets accounting in the agricultural sector. *European Journal of Accounting, Finance & Business*. 2021. Vol. 9(1). Pp. 1–7.
3. Saković D., Peštović K., Tic, T., Rado D. The impact of quality of biological assets and properties disclosures on agricultural company's performance. *Custos e Agronegócio*. 2020. Vol. 20(1). Pp. 91–110.
4. Добрунік Т., Волчек Р., Кубік В. Облікова оцінка біологічних активів як пріоритет релевантного інформаційного забезпечення діяльності аграрних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-47>
5. Shepel T., Narkiewicz J. Economic and methodical basis of biological assets measurement under conditions of accounting transformation towards IFRS. *Economics, entrepreneurship, management*. 2018. Vol. 5, №. 2. С. 19–26.
6. Hryshchuk H., Kaliuha Y., Kuprina N., Babenko V. and Kashperska A. Information systems for cost control of current biological assets of crop production. *Journal of Information Technology Management*. 2022. Vol. 14. Pp. 78–103. DOI: 10.22059/jitm.2022.88882
7. Кравченко О.В., Дьякова В.В. Вітчизняний та європейський досвід обліку та оподаткування біологічних активів. *Вісник Сумського державного університету*. 2022. № 3. С. 9–16 URL: <https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/uk/3-2022>
8. Гаврик О. Ю. Біологічні активи: економічна інтерпретація та оцінка в умовах запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності. *Економіка та держава*. № 2. 2021. С. 70–73. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.2.70
9. Пристемський О.С. Методи оцінки та порядок визначення справедливої вартості біологічних активів та сільськогосподарської продукції. *Таврійський науковий вісник*. 2021. № 7. С. 164–170. URL: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.7.19>
10. Маргасова В., Вдовенко Н., Марченко І. Базові методичні підходи до обліку і контролю витрат при формуванні біологічних активів рослинництва й

тваринництва на агропродовольчому ринку. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 4. С. 207–216. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.207>

11. Іщенко Я., Сергєєв Я. Категоріальний апарат та класифікація біологічних активів в умовах провадження органічного виробництва. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-109>

12. Андрієнко Д., Горюнов Д., Грудова В., Маркуц Ю., Маршалок Т., Нейтер Р., Піддубний І., Студеннікова І., Топольськов Д. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на листопад 2024 року. 2025. URL: https://kse.ua/wpcontent/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf

13. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 (МСБО 41). Сільське господарство : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_027#Text

14. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи" : Наказ М-ва фінансів України від 18.11.2005 № 790 : станом на 27 трав. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>

15. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. № 1315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1315201-06#Text>

16. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ М-ва фінансів України від 27.04.2000 № 92: станом на 29 серпня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

17. Ловінська Л.Г. Оцінка в бухгалтерському обліку: монографія. Київ: КНЕУ, 2006. 256 с.

18. Калюга Є.В. Облік біологічних активів у державному секторі. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 18. № 2. С. 16–22.

19. Жук В.М. Методологічний супровід застосування П(С)БО 30 «Біологічні активи». *Фінанси, облік і аудит*. Спец. випуск. 2007. Ч. 1. С. 75–84.
20. Методичні рекомендації з фіксування прямої шкоди, завданої сільськогосподарським підприємствам внаслідок збройної агресії російської федерації. ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2022. URL: http://www.aau.org.ua/media/publications/1859/files/Losses_2022_04_28_13_34_46_772662.pdf